

ґрунтується на результатах зіставного аналізу контактуючих мов, забезпечує підвищення ефективності й інтенсифікації навчального процесу, можливість розширення навчального матеріалу, швидкого та глибокого його засвоєння, зменшення можливості інтерференції й використання трансферу, підвищення культури мовлення.

Література

1. Зеня А.О. До проблеми формування граматичних навичок говоріння німецькою мовою як другою іноземною на основі зіставного методу / А.О. Зеня // Актуальні проблеми педагогіки: методологія, теорія і практика : зб. наук. пр. – Горлівка : Вид-во ГДПШМ, 2006. – Вип. 3. – Ч. 1. – С. 123–130.

2. Тюленев С.В. Теория перевода : учеб. пособ. / С.В. Тюленев. – М. : Гардарики, 2004. – 336 с.

3. Шовковий В.М. Методичні основи застосування взаємозіставного методу у навчанні граматики класичних мов : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.02 / В.М. Шовковий. – К. : КНУ ім. Т.Г. Шевченко, 2003. – 200 с.

БАБАКІНА О.О.

ФОРМУВАННЯ ПРОФЕСІЙНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ПОЧАТКОВИХ КЛАСІВ В УМОВАХ ЄВРОІНТЕГРАЦІЇ

Процеси європейської інтеграції охоплюють дедалі більше сфер життєдіяльності, не стала винятком і освіта. На сьогодні в Україні відбулися значні зміни, спрямовані на оновлення змісту, форм і методів навчання. Одним з найактуальніших завдань освіти України, особливо це стосується вищої школи, є входження в Європейський освітній простір. І це очевидно, бо свідоме ігнорування процесів, що розвиваються в європейському та міжнародному освітянському співтовариствах, не сприяє підвищенню якості освіти. Здійснюючи модернізацію освітньої роботи в контексті європейських вимог, ми розуміємо, що без реального підвищення якості навчання, спрямованості на підготовку конкурентоспроможних фахівців на вітчизняному, європейському та світовому ринках праці, без турботи й збереження науково-педагогічного потенціалу країни, мети, яка передбачається Болонським процесом, не досягти. З іншого боку, наша країна має значні національні, культурні та мовні особливості. У нас є багато наукових шкіл, а імена наших фахівців знають у всьому світі. Закон України “Про вищу освіту” орієнтує на інтеграцію у світову систему освіти при збереженні та розвитку досягнень і традицій української вищої школи. Отже, ми повинні зробити свій внесок у розвиток Болонського процесу.

Проблема освіти виходить на передній план у зв'язку зі становленням нового типу суспільних відносин – інформаційного суспільства. Саме тому проблемою проблем на сьогодні є проблема освіти й науки, що становлять базову галузь народного господарства України. Освіта в Україні й сьогодні має ґрунтуватися не тільки на традиційних (знання, вміння, нави-

чки) засадах, а й на нових, інноваційних засадах, запропонованих ЮНЕСКО: “вчитися знати, вчитися робити, вчитися бути, вчитися співіснувати” [5].

У вищих навчальних закладах повинні створюватися фаворабельні умови для розвитку здібностей, обдарувань, творчого мислення студентів, самоствердження їх особистості в різних видах діяльності, розкриття нахилів.

Аналізуючи сучасну наукову та методичну літературу з проблем освіти (К. Роджерс, Г.С. Альтшуллер, Я.А. Пономарьов, В.Д. Шадриков, В.Е. Чудновський, М.Г. Ярошевський, І.Д. Бех), не можна не помітити, що проблема виховання творчого спеціаліста стає більш актуальною. Як не дивно, але творчість та самостійність довгий час ігнорувались нашою системою освіти: всі студенти вивчали одні й ті самі предмети за однаковими програмами, підручниками, була відсутня інтеграція, диференціація навчання залежно від нахилів і здібностей, та й самі методи об’єктивного дослідження рівня обдарованості, інтелекту, особливостей пам’яті, мислення, уяви студентів усіляко приховувалися.

Практична реалізація будь-яких реформ неможлива без теоретичного підґрунтя. Останнім часом проблемою отримання професійної компетентності зацікавилася педагогічна спільнота, громадськість, фахівці й управлінці різних рівнів. Серед науковців та практиків, що працюють у сфері розробки цієї тематики, можна назвати Л. Забродську, Н. Крупеніну, Т. Лукіну, А. Орлова, С. Подмазіна, С. Шишова, М. Берещука, Г. Стадника, В. Некоса, К. Левківського, Ю. Сухарнікова, А. Хуторського.

Мета статті – показати на прикладі освітньої діяльності факультету початкової освіти Харківського гуманітарно-педагогічного інституту, як проводиться робота з формування професійної компетентності майбутніх учителів початкових класів.

Формування професійної компетентності майбутніх фахівців в інституті, а конкретніше – на факультеті початкової освіти, здійснюється згідно з наказами Міністерства освіти і науки України № 48 від 23 січня 2004 р., № 49 від 23 січня 2004 р., № 812 від 20 жовтня 2004 р., № 414 від 21 травня 2004 р., для реалізації яких було прийнято низку заходів з упровадження кредитно-модульної системи організації навчального процесу (КМСОНП). Керівництво факультету одним з перших в інституті почало організовувати процес навчання за цими вимогами. На сьогодні вже розроблені робочі навчальні плани з урахуванням вимог КМСОНП, підготовлено методичне забезпечення, видано низку навчально-методичних матеріалів щодо КМСОНП. Для викладачів та студентів постійно проводяться науково-методичні семінари різних рівнів, присвячені висвітленню ідей Болонського процесу та впровадженню їх в освітній процес факультету. Три-чотири рази на рік декан факультету, усвідомлюючи необхідність втілення кредитно-модульної технології, а також ускладнення, що виникають у процесі навчання за КМСОНП, виносить ці питання на розгляд Вченої ради факультету.

Як же здійснюється освітня робота в контексті європейських вимог та за кредитно-модульною технологією на факультеті початкової освіти?

Згідно з Положенням про організацію навчального процесу підготовки фахівців за кредитно-модульною системою, розробленим у Харківському гуманітарно-педагогічному інституті [4, с. 10–11], кожний студент факультету на початку нового навчального року отримує індивідуальний навчальний план, що має бути його робочим документом. При складанні цього плану неможливо не сказати декілька слів і про випускову кафедру. Викладачі кафедри початкової освіти допомагають студентам формувати індивідуальну освітню траєкторію, особливо після закінчення підготовки за освітньо-кваліфікаційними рівнями “молодший спеціаліст” і “бакалавр”. Індивідуальні плани спеціалістів свідчать про наявність гнучких освітніх траєкторій навчання, і саме випускова кафедра допомагає в їх формуванні.

Індивідуальний навчальний план студента має включати нормативні та вибіркові залікові кредити, що можуть поєднуватися в певні навчальні дисципліни. Вибіркові дисципліни забезпечують підготовку для виконання вимог варіативної частини освітньо-кваліфікаційної характеристики [3]. Це дає можливість здійснювати підготовку за спеціалізацією певної спеціальності, сприяє академічній мобільності та якості підготовки майбутніх фахівців.

Сутність кредитно-модульної технології організації навчального процесу полягає у відпрацюванні матеріалу навчальних дисциплін окремими блоками (модулями) з оцінкою знань і вмінь студента у вигляді суми балів, отриманих за окремі модулі [2, с. 6]. Відпрацювання навчального матеріалу кожного модуля завершується проведенням модульного контролю, який проходить на останньому занятті модуля з метою діагностики досягнення цілей навчання. Додатковий час для підготовки до модульного контролю не виділяється. Підготовка здійснюється за рахунок часу на самостійну роботу студента, що передбачений робочою навчальною програмою для підготовки до занять. На кожну годину лекції передбачається 0,5 години самостійної роботи; на одну годину практичних, лабораторних, семінарських занять додається 1 година самостійної підготовки.

Після закінчення вивчення навчальної дисципліни здійснюється перерахунок рейтингових показників нормованої 100-бальної інститутської шкали оцінювання в традиційну 4-бальну шкалу та європейську шкалу ECTS.

У Болонських документах акцентується увага на збільшенні частки самостійної роботи студентів як фактора, що супроводжує широкомасштабне введення кредитно-модульної системи [1]. Тому серед основних пріоритетів освітньої діяльності факультету початкової освіти є стимулювання інтелектуальної активності, ініціативи, саморозвитку й самонавчання особистості.

На факультеті існують і доповнюють один одного два підходи до організації навчального процесу: самостійне навчання і так зване аудиторне

навчання, тобто з обов'язковим прослуховуванням лекційного курсу, відвідуванням практичних, семінарських, лабораторних занять тощо.

Якщо студент переходить на індивідуальну форму навчання, то він усвідомлює, що повинен повністю самостійно засвоїти навчальні курси й дисципліни, працюючи індивідуально. Перевагою такого виду навчання, на наш погляд, є те, що, виходячи зі своїх інтелектуальних здібностей, вони витрачатимуть різну кількість часу як на засвоєння нового матеріалу, так і на вивчення окремих дисциплін. Треба звернути увагу на те, що цей вид навчання потребує в значно більшому обсязі розробки та використання критеріїв і механізмів для самоконтролю знань, систем тестування, забезпечення якості освіти. Необхідно мати якісно підготовлені методичні матеріали, в тому числі й електронні підручники, електронні методичні вказівки з різних видів занять (на факультеті забезпеченість навчально-методичною літературою складає (100%), а також широко розвинену систему педагогічного консультування й керівництва.

Як свідчить досвід втілення цієї форми організації навчального процесу, результативність різних форм самостійного здобуття освіти значно зростає від використання інформаційних технологій, наприклад, мультимедійних посібників, дидактичних засобів нового покоління. Значне збільшення ролі самостійної роботи в навчальному процесі передбачає зміщення акценту в бік методичної роботи. Для самостійного вивчення навчальних курсів і дисциплін відповідно до складених планів викладачі факультету багато часу приділяють розробці навчально-методичних матеріалів, організації контролю за результатами навчання. Студенти лише самостійно засвоюють визначений освітньо-професійними програмами зміст.

Іншою формою навчання на факультеті є традиційне аудиторне навчання студента під керівництвом викладачів, які, використовуючи різні прийоми, методи й засоби, організують сприймання, осмислення, запам'ятовування та застосування знань, зберігають структурно-логічну послідовність вивчення дисциплін, відстежують взаємозв'язки між предметами, а також упроваджують різні форми мотивації й контролю за результатами навчання. Аналізуючи ці дві форми навчання, можна побачити, що аудиторний вид навчання є продуктивнішим, тобто за одиницю часу студенти засвоюватимуть більше елементів знань (є допомога викладача в аудиторії). Проте студент, який навчатиметься тільки самостійно, матиме ряд переваг, а саме: набуття функцій самостійного здобуття знань; пошук раціональних форм запам'ятовування навчального матеріалу; розвиток вольових зусиль, навичок самоконтролю; оволодіння методикою побудови структурної схеми навчального предмета, лаконічного конспектування тощо.

Суперечність між виключно самостійним способом здобуття знань і засвоєнням їх під керівництвом викладача вирішує нова освітня парадигма, а саме: кредитно-модульна система, що поєднує навчання з педагогом із самостійною навчальною працею студента. Перевагами цієї системи є також можливість не тільки враховувати навчальне навантаження, а й нако-

пичувати всі досягнення студента (участь у наукових конференціях, олімпіадах тощо).

Обґрунтовуючи навчальні технології для тих чи інших суб'єктів навчання, на факультеті витримують закономірність щодо співвідношення між часом аудиторного навчання й самостійною роботою, залишаючи в повному обсязі навчальне навантаження студентів згідно з відповідними нормативами освітньо-кваліфікаційної характеристики майбутнього фахівця за напрямом підготовки 6.010100 “Початкове навчання”. На факультеті, як і в інституті в цілому, дотримуються таких співвідношень і пропорцій: 50/50, 40/60 чи 60/40 (аудиторні години/години на самостійну роботу).

Втілюючи нову навчальну технологію (кредитно-модульну) з урахуванням того, що час на самостійне навчання студентів щороку зростатиме, керівництво факультету передбачає в навчальному алгоритмі, з одного боку, відповідні заходи, що спонукали б студентів до самостійного вибору навчальних дисциплін з узятими зобов'язаннями щодо вчасного їх засвоєння (залікові кредити), а з іншого – максимально допомагати студентам якісно засвоїти навчальний матеріал логічно завершеними частинами (модулями).

Метою керівництва факультету є професійна готовність вчителя до роботи з дітьми молодшого шкільного віку. А як результат особистісно орієнтованої початкової освіти – це особистість дитини з розвиненим почуттям гідності, самоповаги, розумінням основних цінностей, людських відносин.

Розглянемо один з аспектів, на якому зупиняються наші викладачі, працюючи зі студентами. Готуючи студентів початкової освіти до педагогічної діяльності, що вимагатиме критичного, творчого мислення, необхідно вчити їх виявляти самостійність і творчість у мотивованій побудові власних цілей та перспектив їх досягнення, і це, безумовно, стосується не тільки студентів нашого факультету, інституту, а, мабуть, і молоді взагалі.

У зв'язку з прогресивним розвитком суспільства, застосуванням новітніх технологій та засобів розбудови господарства нашої країни, перед закладами освіти все гостріше постає проблема підготовки фахівців з підвищеним рівнем креативності, тобто здатності до творчості. У “Програмі розвитку освіти в Україні на 2005–2010 роки” записано: “...серед основних завдань ...є формування творчої, духовно багатой особистості з урахуванням її потреб, інтересів, здібностей і бажань...”.

Особливу роль у розв'язанні цієї проблеми відіграють педагоги: вихователі, учителі, викладачі педагогічних ВНЗ.

Створення акмеологічного середовища для розвитку творчих здібностей потребує використання поряд з класичними модернізованих технологій [6, с. 31]. До початкової школи зараз приходять нові покоління дітей, які живуть в інформаційному, динамічному, емоційно напруженому середовищі під перехрестям різних інформаційних впливів, і саме в ньому повинна початися соціальна адаптація дитини в суспільстві. Тому для формування професійної компетентності майбутніх учителів початкових кла-

сів на факультеті запроваджено додаткові кваліфікації: “Керівник гуртка образотворчого мистецтва”, “Керівник гуртка інформатики в початковій школі”, “Організатор спортивних секцій і клубів”, “Керівник дитячого хореографічного колективу”.

Не останню роль в організації навчального процесу за вимогами кредитно-модульної системи відіграє застосування комп’ютерних технологій. Кафедрами факультету була проведена велика робота зі створення електронних навчально-методичних матеріалів, що включають курс лекцій, навчальні посібники, методичні вказівки та систему тестування пройденого матеріалу. До перероблених за вимогами КМСОНП навчальних планів включено такі дисципліни: “Інформатика і комп’ютерна техніка”, “Технічні засоби навчання”, “Нові інформаційні технології в освіті”, “Основи комп’ютерної графіки”, “Інноваційні підходи до викладання іноземної мови”.

Аналіз результатів перших кроків організації навчального процесу згідно з вимогами КМСОНП дав змогу зробити висновок про необхідність поширення Болонських ініціатив при збереженні традицій факультету: викладачі вже адаптувалися не тільки до нової системи організації навчального процесу, а й до нових термінів, понять, системи оцінювання знань; студенти першого курсу під керівництвом кураторів швидше адаптуються до навчання.

Таким чином, нова освітня парадигма, а саме: кредитно-модульна система, запроваджена на факультеті початкової освіти, дає змогу здійснювати перехід студентів у межах споріднених напрямів підготовки. Очікуваними соціальними, економічними та іншим наслідками впровадження кредитно-модульної системи організації навчального процесу може бути підвищення рівня адаптації особи до зміни вимог ринку праці, максимальне забезпечення потреб особи у виборі освітнього рівня та кваліфікації, підвищення відповідальності студентів за результати навчальної діяльності, психологічне розвантаження студентів у кінці семестру, скорочення непродуктивного навчального часу (за рахунок ліквідації екзаменаційних сесій) тощо.

Висновки. Таким чином, на факультеті проходить своєрідний творчий процес формування професійної компетентності майбутніх учителів початкових класів. Студенти, розвиваючи та реалізуючи свої цілі з приводу одержання професійних знань, здійснюють індивідуальний, пошуково-дослідницький процес завдяки кредитно-модульній технології, що є доказом практичної реалізації творчої ініціативи у професійному спрямуванні, бо творчі здібності, творча ініціатива, активність та індивідуальна відповідальність є складовими професійної компетентності майбутнього вчителя початкових класів.

Література

1. Болонський процес у фактах і документах (Сорбонна-Болонья-Саламанка-Прага-Берлін) / [упоряд.: М.Ф. Степко, Я.Я. Болюбаш, В.Д. Шинкарук та ін.]. – Тернопіль : Вид-во ТДПУ ім. В. Гнатюка, 2003.

2. Вища освіта України в парадигмі євроінтеграції (курс лекцій) : навч. посіб. для студ. / Г.Ф. Пономарьова, А.А. Харківська, Т.В. Отрошко. – Х., 2008. – 334 с.

3. МОН України “Про особливості напрямів підготовки фахівців за освітньо-кваліфікаційним рівнем бакалавра”. – К., 2007.

4. Положення про організацію навчального процесу підготовки фахівців за кредитно-модульною системою: відповідно до наказу Міністерства освіти і науки України, Харківський гуманітарно-педагогічний інститут, 2007.

5. Реформа и развитие высшего образования. Программный документ. – Париж : ЮНЕСКО, 1998.

6. Шлях освіти. Нові джерела / П. Сікорський, 2004. – С. 29–34.

БАЙКОВА І.С.

ДО ПИТАННЯ ПРО СУТНІСТЬ ПРОФЕСІЙНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МУЗИЧНОГО КЕРІВНИКА ДОШКІЛЬНОГО ЗАКЛАДУ

Перехід України в інтеграційний простір європейського співтовариства спричинює модернізацію освіти, яка нині орієнтується на нові фундаментальні цінності. Відбувається уніфікація термінології, яка характеризує високу якість професійної діяльності особистості, що відповідає новим міжнародним стандартам. Наразі вітчизняною наукою активно розробляються теоретико-методологічні та методичні аспекти компетентнісного підходу, спрямованого на формування якісно нової моделі спеціаліста. Компетентність визнається важливою умовою та показником успішності фахівців, у тому числі педагогів різних рівнів освіти.

Музичний керівник дошкільного закладу як педагог початкового рівня освіти відіграє особливу роль у становленні й усебічному (естетичному, моральному, духовно-творчому, фізичному тощо) розвитку особистості дитини. Тому особливої актуальності набувають питання окреслення сутності, структури, змісту та шляхів формування його професійної компетентності.

Аналіз наукової психолого-педагогічної літератури показав, що проблему професійної компетентності педагогічних кадрів у цілому вивчають Л. Волкова, Є. Проворова (комунікативна компетентність педагогів), М. Лук'янова (психолого-педагогічна компетентність), Л. Карпова, Н. Мурована, О. Онаць, А. Онкович, Ю. Пінчук, В. Саюк, В. Стрельников, В. Сластьонін, В. Шапаренко, Л. Шевчук (професійна компетентність), Л. Зеленська (професійно-педагогічна), Н. Кузьміна (спеціально-педагогічна компетентність) та інші. Вчені досліджують окремі складники компетентностей педагогів та її часткові види, виходячи зі специфіки їх формування залежно від предмета викладання.

У сфері мистецької освіти різні аспекти професійної компетентності педагога-музиканта висвітлюються в наукових дослідженнях Л. Арча-